

відбору абітурієнтів, яка полягає у вивченні їх якостей з точки зору придатності для майбутньої професії і виявленні потенційних можливостей; забезпечення засвоєння курсантами (слухачами) загальнонаукових, фундаментальних та спеціалізованих правових знань, формування правової та політичної культури, юридичного мислення, сучасного праворозуміння; прищеплення вмінь, навиків юридичної роботи, знань про особливості діяльності юридичних установ, органів, сприяння втіленню загальнотеоретичних положень у практику юридичної діяльності; удосконалення юридичної кваліфікації, збагачення форм та методів роботи, узагальнення практичного досвіду для задоволення потреб розвитку суспільства. Усі означені складові юридичної освіти, безумовно, повинні бути застосовані й у підготовці працівників Національної поліції.

У літературі існує обґрунтована думка з якою потрібно погодитися, що поліцейським потрібно давати більше теоретичних знань про права та обов'язки громадян, більш широкий спектр знань про систему законодавства. На сьогоднішній стан довіри до нової поліцейської служби доволі високий, тому ним потрібно скористатися. Поліцейських, окрім патрулювання, потрібно направляти для проведення якраз роз'яснювально-профілактичної роботи в дитячі та молодіжні установи, навчальні заклади всіх рівнів тощо. Це допоможе громадянами зрозуміти, що статус поліцейського змінено: він не стільки охоронець порядку, скільки допомагає його створювати, тобто, як прописано в законі, служить суспільству [3].

Правове виховання та правова (юридична) освіта утворює таке широке явище як правова культура. Тому правова культура працівників Національної поліції повинна включати у свій склад як правове виховання так і правову (юридичну) освіту. При цьому, професійна правова (юридична) освіта повинна передбачати не тільки знання як національного так і міжнародного законодавства, а також те як правильно, а головне правомірно застосовувати на практиці отримані знання.

Правове виховання працівників Національної поліції, а також працівників інших правоохоронних органів не може обмежуватись тільки наданням їм лише певних правових знань, що формують їх професійну свідомість. Правове виховання зазначених суб'єктів повинне розпочинатися ще зі школи. Хоча цей вид правового виховання є загальним, проте воно необхідне, так як формує повагу суб'єкта до закону, формує правосвідомість та розуміння того, що є право, а що є безправ'ям. Саме у школі, відбувається основне формування особистості і тому роль школи у вихованні не тільки правовому, а й загальному неможливо переоцінити.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 04.11.2017).
2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 04.11.2017).
3. Трофименко В. А. Нова українська поліція України у призмi правового виховання. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9940/1/Trofimenko_73-76.pdf (дата звернення: 04.11.2017).

Одержано 05.11.2017

УДК 343

Ксенія Володимирівна ЮРТАЄВА,

кандидат юридичних наук, старший викладач

кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6096-2020>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЦИКЛУ ДЛЯ ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Підготовка фахівців для підрозділів кіберполіції Національної поліції України має відповідати сучасним стандартам забезпечення кібербезпеки, враховувати новітні наукові підходи до вивчення кіберзлочинності, охоплювати особливості процесу та методики

розслідування кримінальних справ щодо кіберзлочинів. Вказані завдання можливо вирішити в процесі викладання дисциплін кримінально-правового циклу, які включені до навчального плану підготовки фахівців з кібербезпеки Національної поліції України. Окреслимо сучасні тенденції розвитку традиційних дисциплін кримінально-правового циклу в контексті підготовки кадрів для підрозділів кіберполіції Національної поліції України.

Кіберзлочинність залишається новим феноменом для вітчизняної правової системи, відповідно протидія зазначеним злочинним діянням вимагає пошуку новітніх кримінально-правових, кримінологічних, кримінально-процесуальних та криміналістичних підходів. Кримінально-правий підхід протидії кіберзлочинності охоплює розробку та вивчення наступних питань: визначення та класифікація кіберзлочинів з врахуванням положень Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність 2001 р., особливості визначення місця вчинення кіберзлочинів та застосування до них кримінальної юрисдикції України, особливості кваліфікації кіберзлочинів, відмежування кіберзлочинів від інших складів злочинів і правопорушень. Вбачається, що кримінально-правові аспекти протидії кіберзлочинам досить повно охоплюються чинною програмою підготовки фахівців з кібербезпеки в рамках дисциплін «Кримінальне право» та «Кваліфікація кіберзлочинів», остання з яких є новітнім курсом, спеціально розробленим для підготовки кваліфікованих кадрів для підрозділів кіберполіції Національної поліції України.

У той же час слід відзначити, що у кримінально-правовій площині не можливо охопити усі аспекти протидії кіберзлочинності. Інші дисципліни кримінально-правового циклу також мають враховувати стрімке розповсюдження кіберзлочинів та визначають шляхи протидії цьому явищу. Наприклад, сучасній західній кримінології навіть виділили окремий вид кримінологічних досліджень – кіберкримінологію, яка об'єднує міждисциплінарні дослідження з кримінології, віктимології, соціології, правового режиму Інтернету та комп'ютерного права. Індійський дослідник Джашанкар Каруппаннан (Jaishankar K.) у 2007 р. закріпив свої авторські права за назвою таких дисциплін як кіберкримінологія (Cyber Criminology) та у 2015 р. такої навчальної дисципліни як кібервіктимологія (Cyber Victimology). Мета цих дисциплін дослідити, які наслідки спричиняють кіберзлочини у кіберпросторі, та їх вплив на реальний, фізичний простір (вимір) [1].

У рамках вивчення кримінального процесу особливе місце займають питання використання інформаційних технологій процесуального доказування, що виникли в умовах інформаційного суспільства на стику правових та природничо-технічних наук. Цей напрямок протидії кіберзлочинам покликаний забезпечити ефективність правосуддя шляхом включення в процедуру його здійснення найбільш ефективних сучасних інформаційних технологій та наближенню обґрунтованості правових рішень до точних наук [2, с. 1]. Так, відповідно до п. 4.5 Стратегії кібербезпеки України процесуальні та організаційні аспекти протидії кіберзлочинності між іншим охоплюють: удосконалення процесуальних механізмів збирання доказів в електронній формі; удосконалення класифікації, методів, засобів і технологій ідентифікації та фіксації кіберзлочинів; проведення експертних досліджень; підготовку слідчих для роботи з доказами, що стосуються злочину, отриманими в електронній формі, з урахуванням особливостей кіберзлочинів. У зв'язку з вищевикладеним в рамках викладання кримінального процесу для фахівців з кібербезпеки для підрозділів Національної поліції України вбачається доцільним розгляд питання особливостей допустимості, отримання, фіксації та процесуального використання електронних доказів під час досудового розслідування кіберзлочинів. Джерелами останніх може бути комп'ютерна інформація, що міститься в електронних листах, цифрових фотографіях, лог-файлах, документах, в історіях повідомлень, у файлах, збережених у бухгалтерських програмах, електронних таблицях, у базах даних історій інтернет-браузерів, у вмісті пам'яті комп'ютера, в комп'ютерних резервних копіях, у комп'ютерних роздруківках, в лог-файлах антивірусного програмного забезпечення тощо. Не менш актуальними є питання процесуального співробітництва з правоохоронним підрозділами інших країн у питаннях розслідування кіберзлочинів.

У сучасній криміналістиці також виник новий напрям, пов'язаний з розслідуванням кіберзлочинів – форензика, або так звана комп'ютерна криміналістика, яка включає в себе вивчення особливостей збору, допустимості і дослідження електронних доказів з метою не лише оцінки завданих електронною атакою збитків, а також для відновлення втраченої інформації з таких систем для подальшого використання в процесі доказування. В зв'язку з широкою різноманітністю способів вчинення кіберзлочинів і специфічністю збору електронних доказів комп'ютерну форензику поділяють на:

- безпосередньо комп'ютерну криміналістику (computer forensics);
- мережеву криміналістику (network forensics);
- мобільну форензіку (mobile forensics), яка вивчає особливості збору електронних доказів з мобільних телефонів, смартфонів, портативних обчислювальних пристроїв, систем глобального позиціонування тощо.

Аналіз зазначених вище напрямів протидії кіберзлочинності дозволяє зробити висновок, що викладання дисциплін кримінально-правового циклу для підготовки фахівців з кібербезпеки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання МВС України має враховувати новітні тенденції розвитку відповідних наук. Важливим питанням організації та вдосконалення освітнього процесу вбачається збільшення годин викладання дисциплін кримінально-правового циклу для фахівців з кібербезпеки для підрозділів Національної поліції України з одночасним оновлення їх начальних планів з метою врахування новітніх напрямів протидії кіберзлочинам та забезпечення кібербезпеки держави.

Список бібліографічних посилань:

1. Jaishankar K., Ph.D. Indian Criminologist with an International Outlook. URL: <http://www.jaishankar.org/> (дата звернення: 01.11.2017).
2. Вещественные доказательства. Информационные технологии процессуального доказывания / под общ. ред. В. Я. Колдина. М., 2002. 768 с.
3. Стратегія кібербезпеки України : затв. указом Президента України від 15.03.2016 № 96/2016 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 02.11.2017

УДК 343.9:343.3

Олександр Михайлович ЮРЧЕНКО,

доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України

СУЧАСНІ ПРОЯВИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Ефективність боротьби з організованою злочинністю багато в чому залежить від повноти та всебічності вивченості різноманітних сторін цього явища.

Своєю чергою, аналіз тенденцій розвитку організованої злочинності у сфері державної безпеки як в Україні, так і світі детермінується тим, що згаданий вид злочинності є найбільш небезпечним, створює не тільки потенційні, але й реальні загрози національній безпеці держави, самому факту її існування. Як вчені, так і практики вже не піддають сумніву той прикрий факт, що у випадку ослаблення державних інституцій, втрати легітимності з боку органів державної влади, організована злочинність у сфері державної безпеки намагається заповнити управлінський вакуум у суспільстві, взявши неформально на себе деякі управлінські функції, що тягне за собою непередбачувані та небезпечні наслідки.

Необхідно визнати, що сьогодні цей різновид організованої злочинності динамічно розвивається на стрімкій інноваційній основі, використовуючи витончені способи вчинення злочинів і протидії правоохоронним органам.

Її феномен полягає саме у формах прояву. У випадку терористичної активності, вчинення найбільш тяжких насильницьких злочинів, таких як бандитизм або розбій, організовані групи (угруповання) злочинців поводяться доволі зухвало, демонструючи при цьому своє негативне, злочинне ставлення до законослухняної поведінки та суспільства, намагаючись домінувати й затвердитися в ньому насильницьким шляхом на підставі страху. Невипадково вчені-кримінологи звертають увагу на те, що 3/4 бандитів – це фізично здорові молоді люди, котрі не зловживають алкогольними напоями та наркотиками. Організатори банд ретельно підбирають її членів, цілеспрямовано залучаючи тих із них, які мають навички спортивної боротьби, управління транспортом, поводженням з вогнепальною та холодною зброєю, вибухівкою, обізнані з роботою інкасаторів, охорони, з методами оперативно-розшукової діяльності,